

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VUODEN 2019
KOLMANNEKSI LISÄTALOUSARVIOKSI

Viitaten yleisperusteluihin ja yksityiskohtaisten perustelujen selvitysoosiin ehdotetaan,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä oheen liitetyn ehdotuksen kolmanneksi lisätalousarvioksi vuodelle 2019.

Helsingissä 7 päivänä lokakuuta 2019

Pääministeri

ANTTI RINNE

Valtiovarainministeri *Mika Lintilä*

YLEISPERUSTELUT

Eduskunnalle annetaan hallituksen esitys vuoden 2019 *kolmanneksi* lisätalousarvioksi.

Talouden näkymät

Taluskasvu näyttää vielä lähiaikoina myönteiseltä huolimatta kansainvälisen talouden heikoista uutisista, sillä kotimainen kysyntä ylläpitää kasvua. Vuonna 2019 Suomen bruttokansantuotteen ennustetaan kasvavan 1,5 %. Maailmantalouden kasvu hidastuu kuluvana vuonna kauppakonflikteihin liittyvän epävarmuuden takia ja Suomen vientikysynnän kasvu hidastuu voimakkaasti tänä vuonna. Myös yksityisten investointien arvioidaan kääntyvän laskuun vuoden 2019 aikana. Yksityisen kulutuksen kasvu jatkuu kuitenkin edelleen nopeana ansiotason nousun sekä työllisyyden kohenemisen johdosta. Työllisten määrä nousee 0,9 %, mutta alkuvuonna työllisyys ei ole enää parantunut. Koko vuoden työllisyysasteen ennakoidaan nousevan 72,5 prosenttiin.

Tuloarviot

Ansio- ja pääomatuloveron tuottoarviota alennetaan 361 milj. euroa. Arvion alentuminen johtuu kertymätiedoista, makroennusteen päivittämisestä ja vuoden 2018 verotuksen valmistumiseen liittyvistä tekijöistä. Ennakonpidätysten kertymät ovat jääneet huomattavasti ennustettua pienemmiksi. Tämän arvioidaan johtuvan Kansallisen tulorekisterin käyttöönottoon liittyvistä tekijöistä sekä enakkoperinnän muutoksista, jotka vaikuttavat ennakonpidätysten kertymien ajoitukseen.

Toteutuneen kehityksen perusteella korotetaan arvonlisäveron tuottoarviota 126 milj. euroa, varainsiirtoveron tuottoarviota 25 milj. euroa ja alennetaan apteekkiveron tuottoarviota 8 milj. euroa. Energiaverojen kertymääarviota alennetaan 65 milj. eurolla sähkön ja lämmityspolttoaineiden kulutuksen jäätyä ennakoitua pienemmäksi. Tupakkaveron tuottoarviota alennetaan 160 milj. eurolla. Taustalla on ennustettua suurempi tupakkatuotteiden kulutuksen lasku ja se, että tupakkayritykset näyttävät pienentäneen varastojaan. Kolmannessa lisätalousarvioesityksessä tuloarviota alennetaan yhteensä 443 milj. euroa.

Määrärahamuutokset

Hallitus antaa eduskunnalle lisätalousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) muuttamisesta siten, että laissa vuodelle 2020 oleva kilpailukyky sopimuksen toteuttamiseen liittyvä kompensatio aikaistetaan vuodelle 2019. Kilpailukyky sopimuksen liittyen on vuosina 2017—2019 leikattu lomarahoja 30 prosentilla. Lomarahojen leikkausta vastaava vähennys on tehty kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen. Jotta vältetään lomarahojen leikkausta vastaavan valtionosuuden vähennyksen tekeminen toiseen kertaan vuosien 2019—2022 kustannustenjaon tarkistusten yhteydessä, kompensoidaan kunnille kertaluonteisesti 237 milj. euroa vuonna 2019.

Tasapaino ja valtionvelka

Varsinaisten tulojen 443 milj. euron vähennys ja määrärahojen 235 milj. euron lisäys huomioon ottaen vuoden 2019 kolmas lisätalousarvioesitys lisää valtion nettolainanoton tarvetta 678 milj. eurolla. Valtion nettolainanotoksi vuonna 2019 arvioidaan noin 2,4 mrd. euroa. Valtionvelan

määrän vuoden 2019 lopussa arvioidaan olevan noin 107,4 mrd. euroa, mikä on noin 44 % suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Budjettitalouden tuloarviot, määrärahat ja tasapaino, milj. euroa

	2018 Tilinpäätös	2019 Hyväksytty talousarvio (TA+LTA:t)	2019 Hallituksen esitys	2019 Yhteensä
Määrärahat yhteensä (pl. valtionvelan vähentäminen)				
— Valtionvelan korot (pääluokka 36)	55 242	55 740	235	55 975
	1 150	1 180	-	1 180
Tuloarviot yhteensä (pl. nettolainanotto ja velanhallinta)				
— Verotulot	54 884	53 994	-443	53 551
— Muut tulot	44 373	45 964	-443	45 521
— Muut tulot	10 512	8 030	-	8 030
Nettolainanotto ja velanhallinta (mom. 15.03.01)				
— Nettolainanotto	-986	1 746	678	2 424
— Velanhallinta	-879	1 796	678	2 474
	-107	-50	-	-50

Vaalikauden kehys

Kehykseen luettavia menoja ehdotetaan lisättäväksi 235 milj. eurolla. Vuoden 2019 kehysmenojen taso olisi 44 550 milj. euroa.

Kehyksen rakennekorjaus huomioon ottaen vuoden 2019 kehystaso on 44 700 milj. euroa. Jakamattomaksi varaukseksi jää 150 milj. euroa.

Kehyksen hinta- ja rakennemuutokset, milj. euroa

Momentti	Asia	2019
28.90.30	Ajoitusmuutos liittyen kompensatioon kunnille vuosien 2019—2022 kustannustenjaon tarkistuksista, jotta lomarahaleikkaus ei tulisi kahteen kertaan	237,0
Yhteensä		237,0

Vuoden 2019 III lisätalousarvio

TULOARVIOT

Osasto 11	€
11. VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT	-443 000 000
01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot	-361 000 000
01. Ansio- ja pääomatuloverot, vähennystä	-361 000 000
04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut	118 000 000
01. Arvonlisävero, lisäystä	126 000 000
03. Apteekkivero, vähennystä	-8 000 000
08. Valmisteverot	-225 000 000
01. Tupakkaverot, vähennystä	-160 000 000
07. Energiaverot, vähennystä	-65 000 000
10. Muut verot	25 000 000
05. Varainsiirtovero, lisäystä	25 000 000

Osasto 15

15. LAINAT	678 006 000
03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta	678 006 000
01. Nettolainanotto ja velanhallinta, lisäystä	678 006 000

Tuloarvioiden kokonaismäärä:**235 006 000**

MÄÄRÄRAHAT

Päälukka 28		€
28. VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA		235 006 000
80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle		-1 994 000
30. Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha), vähennystä		-1 994 000
90. Kuntien tukeminen		237 000 000
30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha), lisäystä		237 000 000

Määrärahojen kokonaismäärä:**235 006 000**

TULOARVIOT

Osasto 11

VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT

01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot

01. Ansio- ja pääomatuloverot

Momentilta vähennetään 361 000 000 euroa.

Selvitysosa: Arvion alentuminen johtuu pääasiassa kertymätiedoista sekä lisäksi makroennusteen päivittämisestä ja vuoden 2018 verotuksen valmistumiseen liittyvistä tekijöistä. Ennakonpidätysten kertymät ovat jääneet huomattavasti ennustettua pienemmiksi. Tämän arvioidaan johtuvan Kansallisen tulorekisterin käyttöönottoon liittyvistä tekijöistä sekä ennakoperinnän muutoksista, jotka vaikuttavat ennakonpidätysten kertymien ajoitukseen. Niitä arvioidaan kertyvän etenkin alkuvuodesta ennakoitua vähemmän ja osan ennakoidaan siirtyvän seuraavan vuoden alkupuolelle. Lisäksi myös verohallinnon verotusjärjestelmän uudistus aiheuttaa verokertymien ajoitukseen muutoksia.

2019 III lisätalousarvio	-361 000 000
2019 II lisätalousarvio	234 000 000
2019 I lisätalousarvio	156 000 000
2019 talousarvio	9 939 000 000
2018 tilinpäätös	9 701 120 659
2017 tilinpäätös	9 053 746 530

04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut

01. Arvonlisävero

Momentille arvioidaan kertyvän lisäystä 126 000 000 euroa.

Selvitysosa: Lisäys aiheutuu aiemmin arvioitua suuremmasta arvonlisäveron kertymisestä.

2019 III lisätalousarvio	126 000 000
2019 II lisätalousarvio	164 000 000
2019 I lisätalousarvio	-196 000 000
2019 talousarvio	18 796 000 000
2018 tilinpäätös	18 082 248 958
2017 tilinpäätös	17 547 147 195

03. Apteekkivero

Momentilta vähennetään 8 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vähennys johtuu ennakoitua pienemmistä kertymätiedoista.

2019 III lisätalousarvio	-8 000 000
2019 talousarvio	194 000 000
2018 tilinpäätös	179 887 851
2017 tilinpäätös	180 920 773

08. Valmisteverot

01. Tupakkaverot

Momentilta vähennetään 160 000 000 euroa.

Selvitysosa: Ennustemuutos johtuu kertymätietojen päivittämisestä. Taustalla on ennustettua suurempi tupakkatuotteiden kulutuksen lasku sekä se, että tupakkayritykset näyttävät pienentäneen varastotasojaan.

2019 III lisätalousarvio	-160 000 000
2019 talousarvio	1 126 000 000
2018 tilinpäätös	1 115 321 747
2017 tilinpäätös	953 811 217

07. Energiaverot

Momentilta vähennetään 65 000 000 euroa.

Selvitysosa: Ennustemuutos johtuu kertymätietojen päivittämisestä. Sähkön ja lämmitys- polttoaineiden kulutus on ollut ennakoitua pienempää, mikä selittää suurimman osan erosta.

2019 III lisätalousarvio	-65 000 000
2019 talousarvio	4 678 000 000
2018 tilinpäätös	4 657 195 954
2017 tilinpäätös	4 590 841 600

10. Muut verot

05. Varainsiirtovero

Momentille arvioidaan kertyvän lisäystä 25 000 000 euroa.

Selvitysosa: Lisäys aiheutuu ennakoitua suuremmista kertymätiedoista.

2019 III lisätalousarvio	25 000 000
2019 talousarvio	840 000 000
2018 tilinpäätös	844 246 447
2017 tilinpäätös	775 097 440

Osasto 15

LAINAT

03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta

01. Nettolainanotto ja velanhallinta

Momentille merkitään lisäystä 678 006 000 euroa.

Selvitysosa: Nimellisarvoiseen nettolainanottoon merkitään lisäystä 678 006 000 euroa, jolloin nimellisarvoisen nettolainanoton määrä on 2 473 634 000 euroa vuonna 2019. Velanhallinnan erät mukaan lukien nettotulojen määrä on 2 423 634 000 euroa vuonna 2019.

Tulot ja menot (milj. euroa)

Tulot	
Nimellisarvoinen nettolainanotto	2 474
Menot	
Emissiotappiot (netto)	-40
Pääomatappiot (netto)	-10
Nettotulot	2 424
2019 III lisätalousarvio	678 006 000
2019 II lisätalousarvio	-136 184 000
2019 I lisätalousarvio	226 788 000
2019 talousarvio	1 655 024 000
2018 tilinpäätös	-985 765 656
2017 tilinpäätös	3 083 951 345

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 28

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle

30. Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)

Momentilta vähennetään 1 994 000 euroa.

Selvitysosa: Vähennys aiheutuu Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) perusteena olevien valtion vuoden 2019 talousarviossa arvioitujen tulojen määrän muutoksesta.

2019 III lisätalousarvio	-1 994 000
2019 II lisätalousarvio	1 340 000
2019 I lisätalousarvio	-648 000
2019 talousarvio	242 282 000
2018 tilinpäätös	244 648 862
2017 tilinpäätös	233 616 482

90. Kuntien tukeminen

30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään lisäystä 237 000 000 euroa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle lisätalousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) muuttamisesta siten, että lais-

sa vuodelle 2020 oleva kilpailukykykysopimuksen toteuttamiseen liittyvä kompensatio aikaistetaan vuodelle 2019.

Kilpailukykykysopimukseen liittyen on vuosina 2017—2019 leikattu lomarahoja 30 prosentilla. Lomarahojen leikkausta vastaava vähennys on tehty kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen. Jotta vältetään lomarahojen leikkausta vastaavan valtionosuuden vähennyksen tekeminen toiseen kertaan vuosien 2019—2022 kustannustenjaon tarkistusten yhteydessä, kompensoidaan kunnille kertaluonteisesti 237 000 000 euroa vuonna 2019.

2019 III lisätalousarvio	237 000 000
2019 talousarvio	8 491 577 000
2018 tilinpäätös	8 575 483 792
2017 tilinpäätös	8 605 673 665